

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи,

**МАТЕРІАЛИ
У ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,**

**присвяченої
90-річчю Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
та
30-річчю створення кафедри українознавства, культури та
документознавства**

25 листопада 2020 року

м. Полтава

Людмила Чередник
Валентина Сидоренко
м. Полтава

БІБЛІОТЕКА ЯК ВІДКРИТИЙ ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР

Традиційна місія діяльності бібліотек – поширення грамотності, культури, забезпечення доступу до інформації та знань – у сучасних умовах не втрачає значимості й продовжує втілюватися в життя, однак, в умовах глобальних суспільних змін набуває нових відтінків.

Окремі питання реформування бібліотек вивчали Є. Кулик, В. Струнгар, Л. Трачук, Г. Шемаєв, С. Назаровець, О. Курбан та багато інших науковців.

Метою нашої статті є дослідження становища бібліотек в умовах сьогодення та прогнозування їхнього подальшого функціонування.

Підтримка освіти, популяризація ресурсів для самоосвіти, створення умов для навчання впродовж життя є пріоритетними напрямками діяльності бібліотек в усьому світі. Становище сучасних бібліотек пов'язано зі стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій XXI ст., з упровадженням яких, ці установи одночасно отримали можливість бути представленими в двох просторах – фізичному та віртуальному. Відтак, фізична бібліотека сьогодні залишається місцем для зустрічей, простором для навчання, набуття важливих для сьогодення навичок і умінь, для обміну досвідом тощо. Складовими віртуального бібліотечного сервісу на допомогу освіті та самоосвіті є «бібліографічні та комплексні інформаційні ресурси на сайтах бібліотек, доступ до електронних видань, онлайніві довідкові послуги, реалізовані переважно за допомогою електронної пошти та різноманітних вебформ»[2, с. 28]. Віртуальний інформаційний простір бібліотечних установ, сформований для задоволення інформаційних потреб користувачів, охоплює такі віртуальні

представництва, як: сайти, блоги, сторінки груп користувачів у популярних соціальних мережах тощо.

Нині набув поширення термін «віртуальна бібліотека». Віртуальною можна назвати бібліотеку, «документи якої зберігаються в машиночитній формі та яка уможлиблює їхнє отримання користувачем, який звертається до пошукових машин глобальної мережі»[2, с. 29]. Варто зазначити, що читач може навіть і не бути читачем бібліотеки. Середовище віртуальної бібліотеки складається з низки бібліотек, територіально віддалених одна від одної, які виконують функції інтегрованого спілкування й отримання інформації про бібліотечні ресурси.

Зараз у бібліотеках за допомогою комп'ютерів створюється віртуальний комунікативний простір, що дозволяє людям взаємодіяти між собою. У ньому реалізуються потреби у спілкуванні, пізнанні, розвагах. Віртуальний простір – це «цифровий універсум, що радикально трансформує простір і час, фундаментальні виміри людського життя» [4, с. 19].

Згідно результатів європейських досліджень у найближчому майбутньому бібліотека має докласти усіх можливих зусиль для створення комфортних умов для навчання як у фізичному, так і у віртуальному просторах. Зокрема, у науковій розвідці «Бібліотека в майбутньому» («The library of the future»), яку проводила Радою з питань мистецтв Англії (Arts Council England) у 2013 році, йдеться про перспективи розвитку публічних бібліотек протягом найближчих 10 років. І однією з-поміж інших важливих перспектив є поширення нових навичок, умінь та сучасної грамотності, створення умов для навчання за допомогою книг і цифрових ресурсів [3].

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства бібліотекам важливо навчитися майстерно використовувати соціальні медіа для поширення знань. Цей виклик раніше постав перед американськими бібліотекарями. Так, опитування від американського науково-дослідного центру «Pew Research

Center's Internet & American Life Project» ще в 2013 році виявило, що 61% американських користувачів «Facebook» добровільно прийняли рішення менше часу витратити на соціальну мережу, оскільки почали вважати цей час згаяним дарма[3]. Аргументують свою позицію респонденти тим, що їм стало нудно. Це не значить, що люди будуть відмовлятися від використання соціальних мереж, але це привід замислитися над зміною цілей використання цих ресурсів. Можливо, прийде час, коли люди більше часу будуть проводити у бібліотеках?

Уже зараз бібліотеки можуть сприяти формуванню сучасної грамотності, поширюючи інформаційні та мережеві знання, навички та уміння, долучатися до медіаосвіти, з використанням сервісів відеохостингу, мають можливість надавати доступ до відеоколекцій майстер-класів, тренінгів, вебінарів тощо.

Крім того, уже декілька років розробляються проекти створення відкритого простору сучасних бібліотек. Тенденцією сьогодення є перетворення усіх бібліотек, за винятком певних в закритих установах (тюрми, лікарні, школи), у публічні. Ці культурно-освітні заклади мають відкрити двері усім громадянам країни.

Відкритим також має стати і доступ до бібліотечних фондів. Безумовно, винятком є фонди цінних книг, але їх загалом небагато. Доступність фондів вважається вираженням довіри, поваги до читачів. Особливої уваги вимагає розстановка фонду вільного доступу. У відкритому фонді, де читачі самі дивляться і вибирають книги, співробітникам бібліотеки необхідно «підлаштовуватися» під їхні смаки.

Деякої реорганізації потребує й бібліотечне приміщення: замість окремих кімнаток та закутків має бути один загальний великий відкритий простір. Життя диктує нагальну потребу переглянути організацію бібліотечного простору, буквально кожного куточка приміщення, зробивши його якомога зручнішим і привабливішим для користувачів.

Важливим складником діяльності сучасної бібліотеки має стати принцип інклюзивності. Він передбачає, що люди, незалежно від зовнішності, походження, гендеру, фізичних даних, віку, стану здоров'я, орієнтації й будь-яких інших ознак, не мають відчувати себе виключенням. Інклюзивність знімає бар'єри, які заважають людині отримати доступ до культури, освіти тощо.

Доречними є й створювані у сучасних бібліотеках «багаторівневі» моделі із зонами роботи й відпочинку, у яких максимально враховано запити й інтереси читачів. Кожен користувач займає свій рівень – певну зону «відкритого» простору. При цьому зонування не матиме «жорстких» кордонів і кожен читач за бажанням зможе вільно переходити з одного рівня на інший рівень, поки не знайде для себе найзручніше місце. Читач буде із задоволенням відвідувати ту бібліотеку, де комфортно, затишно і сучасно не тільки завдяки інноваційним методам роботи, але й сучасному інтер'єру, внутрішньому дизайну.

Важливим також для бібліотек ХХІ століття є інтеграція з життям місцевих громад, співпраця з ними на умовах партнерства. Зокрема, активні громадяни можуть взяти участь у роботі Громадської ради при бібліотеці, яка опікується її розвитком.

І, безумовно, одним із найголовніших принципів роботи бібліотек в умовах глобалізованого суспільства є прагнення до безперервного розвитку. Наприклад, скандинавські країни зробили прорив, коли усвідомили потребу масової громадянської освіти для дорослих: при бібліотеках у сільській місцевості почали організовувати народні школи. У Великій Британії бібліотеки називають народними університетами.

Тобто, бібліотека має стати не тільки культурно-освітнім центром, а й простором для задоволення культурних, освітніх та комунікаційних потреб громади. Наразі потрібен новий закон про бібліотеки (старий датовано 1995 роком), який врахує зміни, які відбуваються в світі, визначить нову роль

бібліотек в державі та окреслити найголовніші принципи, за якими вони мають функціювати.

Джерела та література:

1. Гранчак Т. Використання національними бібліотеками соцмереж для представлення бібліотечних продуктів і послуг. *Бібліотечний вісник*, 2016. № 1. С. 18-29.

2. Кулик Є. Формування віртуального бібліотечного простору для бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва. *Вісник Книжкової палати*, 2014. № 12. С. 28-31.

3. Мар'їна О. Ю. Адаптація бібліотек до цифрового простору: переосмислення соціальних змін. URL: <http://conference.nbuiv.gov.ua/report/view/id/916>(дата звернення: 19.10.2020).

4. Струнгар А. Комунікація в бібліотечному просторі: синергетичний аспект. *Вісник Книжкової палати*, 2013. № 2. С. 19-21.

Галина Шишова

Ольга Боровик

м. Полтава

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ УМСА З ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЧИТАННЯ

Реалії сучасного життя спонукають бібліотеки до постійного пошуку нових форм і технологій роботи з користувачами. Інновації, як засвідчує досвід, завжди були вирішальними чинниками розвитку суспільства. Нові технології у своїй діяльності сьогодні бібліотека УМСА застосовує в різних напрямках: для популяризації фондів, задоволення читацьких інтересів, розкриття творчих